

Ensretting og politisering av samenes historie

24. juni 2017
Norske historiedager, Trondheim

Trond Gabrielsen

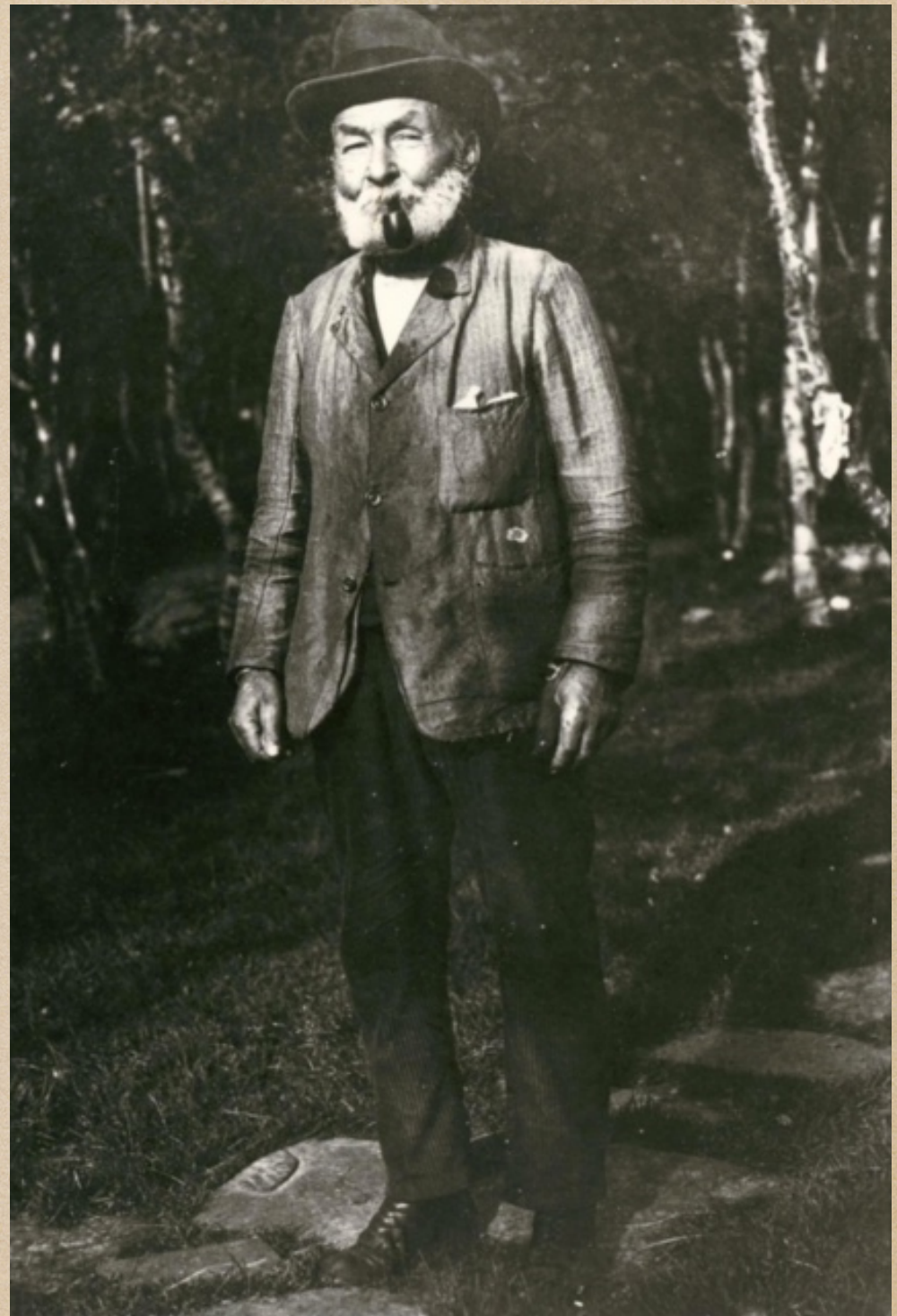

«Skuvla-Tomma»

Same og lærer ved Kolvik skole o.1895

Ole Andreas Thomassen
(1844-1926)

Tildelt H. M. Kongens borgerdåds
medalje i 1919

Hovedbudskap

Samenes historie framstilles uriktig
og subjektivt

Fortellingene styres av politiske og
ideologiske oppfatninger

Hovedårsak

Bruker teorier og metoder fra
samfunnsvitenskapen

Konsekvenser

Historiske feiloppfatninger

Et autoritært historiesyn

Feiloppfatninger innen historiefaget

«Jeg har erfart manges uheldige utslag av at forfattere bruker andres konklusjoner som sine kilder».

Øystein Rian, «HIFO-nytt» 2008

Feiloppfatninger innen historiefaget

«Økt politisering av historiefaget gjør seg også gjeldende i Norge. Dette bør norske historikere vie større oppmerksomhet».

Kåre Lunden, «Historikeren» 2010

Feiloppfatninger innen historiefaget

«De siste 100-års nedvurdering av sagaene har vært et feilgrep».

Torgrím Titlestad, «Sagakonger. Harald Hårfagre» 2010

Hva skaper og danner ensretting
og politisering av samenes
historie?

UiT: Tílnærmet full «råderett»
over framstillingen av samenes og
nordnorsk historie

Historieproduksjonen ved UiT
har et ensidig sameperspektiv
under etikettene etnisitet og
urfolk

- Historiekunnskap er framstilling av menneskenes handlinger i tid.
- Historisk forskning er å forstå og fortolke fortidige handlinger.
- Verktøyet er egne historievitenskapelige teorier og metoder.

- Samfunnskunnskap er framstilling av menneskeskapte strukturer.
- Samfunnsforskning anvender samfunnsfilosofi og samfunnsvitenskapelige metoder.

Sammenblandingsproblemer

- Historievitenskap som erstattes av eller blandes med samfunnsvitenskap skaper vansker med å forstå og forklare historiske emner.
- Konsekvensene blir en sammenblanding av fag og politikk.

«Hva som blir vektlagt i forskninga, hvordan historiske kilder blir tolket og ikke minst formidlet, har betydning samfunnsmessig og politisk».

Einar-Arne Drivenes, «nordnorskdebatt.no», 23. mai 2017

Den historiske forståelsens fire bærende elementer

A

Det menings-
skapende
perspektivet
og syn

B

Beskrivelse
av fakta

C

Å forklare
prosessene

D

Å fortelle
hendelsene

A

Det meningsskapende perspektivet og syn

1. forskningsvalg:

Overordnet metode

Autorhistorikernes styrende konsept:
«Postkolonialistisk perspektivisme»

- Samisk radikalisering fra 1970-tallet.
- Relatert til den postkoloniale bevegelsen.
- Kreve tilbake historie fra vestlig besittelse.
- Kritisk fagdebatt på universitetene.
- Økt engasjement for marginaliserte subjekter [samer] i historieskrivningen.

L. I. Hansen og B. Olsen, «Samenes historie før 1750».

Authorhistorikerne

- Fra positiv kritisiisme til autoritær perspektivisme.
- Posisjonen kalles: «Faktisk etablert kunnskap».
- Resultat: Forskningsideologisk ensretting.

A

Det meningsskappende perspektivet og syn

2. forskningsvalg:

Teoretisk syn

Autorhistorikerne mangler vitenskapsteori
– anvender «metodologiske konsepter»

Bruken av «metodologiske konsepter» fra samfunnsfilosofi

1. Diskursanalysen (Michel Foucault).
2. Dekonstruksjon (Jacques Derrida).
3. Selvreferanse og integrert realitet/
nettverksbygging (Jean Derrida).
4. Mininarrativer (Jean-François Lyotard).
5. Individualisme (feminismen).

B

Beskrivelse av fakta

3. forskningsvalg:

Metodiske refleksjoner om materialet

Autorhistorikernes spekulative
urbefolkningsteori – «protosamer»

Spekulativ urbefolkningsteori –

«protosamer»

- Sentralmyte: Hvordan samer ble etniske samer?
- Benytter: Sosialantropologisk teorihypotese.
- Påstand: Opprinnelig befolkning i nord var «protosamer» som valgte å bli etniske samer.
- Konsekvens – ny tese: «Nordmennene innvandret Sameland fra høymiddelalderen av».

Sosíalantropologísk etnísítetsmodell – «protosamer»

1. Sosíalantropolog Fredrik Barths «dynamíske etnísítetsteorí» (1969).
2. Sosiolog Pierre Bourdieus «praksísteorí» (1977).
3. Sosíalantropolog Knut Odners «generatíve samíske etnísítetsmodell» (1983).
4. Sosiolog Anthony Giddens «struktureringsteorí» (1984).

B

Beskrivelse av fakta

4. forskningsvalg:

Hvilke teknikker bør anvendes?

Autorhistorikernes grunnløse teorikompleks –
«redistributive systemer»

Antropologisk teorikompleks – «redistributive systemer»

- Sentralmyte: Hvordan samer ble etniske samer?
- Benytter: Sosialantropologisk teorihypotese.
- Antropolog Karl Polanyi, «Trade and Markets in the Early Empires» (1957).
- «Den antropologiske vendingen» eller «den primitivistiske vendingen».

«Så langt er dette lite mer enn en tenkt mulighet, støttet til antropologiske analogier fra fjerne og annerledes samfunn. Klare belegg i det hjemlige kildematerialet mangler. Lars Ivar Hansens veltenkte hypotese om en redistributiv høvdingeøkonomi (...) utelukker ikke den alternative muligheten for et friere bytte av nyttevarer mellom de forskjellige næringssonene».

Knut Helle, «Historisk Tidsskrift», 4-2009

C

Forklare prosessene

5. forskningsvalg:

Måter å ordne materialet

Foretar «whig»-fortolkning
av samenes historie

«Whig»-fortolkning av samenes historie

- Historieprofessor Sir Herbert Butterfields «The Whig Interpretation of History» (1931).
- En uhistorisk fortolkning av historien der visse hendelser trekkes opp mot nåtiden.
- Studier av likheter, en slags årsaksforklaring.

- Minoritetshistorie ligger i skjæringspunktet mellom vitenskaps- og samfunnsutvikling, fag og politikk.
- Gjør erfaringene av fortiden relevante for nåtiden.
- Politiske funksjoner: Delegitimere statlig hegemoni, legitimere samer/kveners tilstedeværelse.
- Historiefaglige funksjoner: Prege utvelgelse/utelatelse av forskningsobjekter.

Teemu Ryymin og Jukka Nyysönen,
Fortellinger i nordnorsk minoritetshistorie (2012)

C

Forklare prosessene

6. forskningsvalg:

Forklare det vi ser

Authorhistorikerne anvender
forklaringen «den logiske empirismen»

Forklaringen «den logiske empirismen»

- Etter historismen: «Impresjonistisk empirisme», sanseinntrykk, filosof David Hume «Filosofisk empirisme».
- Etter positivismen: «Den logiske empirismen», Wienerkretsen, «The Scientific Conception of the World» (1929).
- «Positivisme-debatten» 1960-tallet: Teoridebatter om empirismen, filosof Hans Skjervheim og sosiolog Rune Slagstad.

D

Å fortelle hendelsene

7. forskningsvalg:

Presentasjon og produkt

Autorhistorikerne skaper en
«syntetisert framstilling»

Bokverket «Samenes historie» er ment å skulle gi en forskningsbasert, helhetlig framstilling av samenes historie i Norden. Her forsøker vi å syntetisere og til dels re-analysere andres og egen forskning vedrørende samisk fortid.

En (...) framstilling som sammenfatter og syntetiserer den etter hvert nokså omfattende historiske og arkeologiske forskningen som har tilkommet de siste tretti årene.

L. I. Hansen og B. Olsen, «Samenes historie før 1750»

Skaper en «syntetisert framstilling»

Lars Ivar Hansen og Bjørnar Olsen framstiller samenes historie ved å syntetisere, sammenfatte og re-analysere egen og sitt nettverks historiske forståelse.

Hva innebærer dette?

Begrepet «å syntetisere»

- Filosof Georg Wilhelm Friedrich Hegel, filosofisk system «den absolutte idealisme».
- Oppgi «den absolutte sannhet» til fordel for «den relative sannhet».
- Dialektisk historiefilosofi: Tese-antitese-syntese skjema.
- Konsekvens: En spekulativ idealistisk systemteori.

Begrepet «å sammenfatte»

- Filosof Friedrich Engels, «å sammenfatte resultater ved dialektisk tenkning».
- Samfunnsforsker og filosof Karl Marx, «marxistisk teori med den dialektiske materialismen».
- Konsekvenser: En samfunnsmessig materialistisk historieoppfatning.

Å sammenfatte i syntese (re-analyserer)

- Å syntetisere betyr å sette sammen i syntese:
En sammenfatning av enkeltheter til en helhet.
- Dette er motsatt av analyse.
- Derimot ny-analyserer og gjenskaper de andres framstilling til sin egen relative sannhet.
- Konsekvens: Samenes historie baseres på en marxistisk samfunnsfilosofisk dogmatisme.

Oppsummering

- Samenes historie ensrettes og politiseres ved uriktige teoretiske og metodiske forskningsvalg.
- Autorhistorikerne foretar ikke historievitenskapelige forskningsvalg.
- Autorhistorikerne forankrer sine forskningsvalg i samfunnsvitenskapen.
- Konsekvensene er subjektive historiefortellinger styrt av politiske og ideologiske oppfatninger.